

Πράσινες Συνδυασμένες Εμπορευματικές Μεταφορές στην Ν.Α. Ευρώπη: Το ευρωπαϊκό στρατηγικό έργο GIFT

1. Εμπορευματικές μεταφορές στη Ν.Α. Ευρώπη: Υφιστάμενη κατάσταση

Οι οδικές μεταφορές αποτελούν το κύριο μέσο στη μεταφορά εμπορευμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με ποσοστό 49% επί του συνόλου των μέσων μεταφοράς. Πρωταρχικός λόγος αυτής της κυριαρχίας είναι η αποδοτικότητα και η ευελιξία τους σε σχέση με τα υπόλοιπα μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων. Σημαντικός παράγοντας στην χρήση οδικών μεταφορών είναι ευελιξία η οποία προσφέρουν, η ακρίβεια στους χρόνους παράδοσης και το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο. Παρ' όλα αυτά, οι αρνητικές επιπτώσεις των οδικών μεταφορών είναι σημαντικές και περιλαμβάνουν την εκπομπή καυσαερίων CO₂, θανατηφόρα ατυχήματα, αυξημένα επίπεδα θορύβου, κυκλοφοριακή συμφόρηση, κτλ. Με βάση πρόσφατα στατιστικά στοιχεία της ΕΕ, οι οδικές μεταφορές ευθύνονται για εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου σε ποσοστό 26%, ενώ σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, τα οδικά ατυχήματα κατέχουν την τρίτη θέση στις δέκα πιο συχνές αιτίες θανάτου, με ποσοστό 23%.

Είναι κοινώς αποδεκτό ότι για να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές συνέπειες των οδικών μεταφορών, τα διάφορα μέσα πρέπει να συνδυάζονται και να λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους. Με τον τρόπο αυτό, μειώνεται η ατμοσφαιρική ρύπανση, το κυκλοφοριακό, οι δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις των μεταφορών (λόγω θανάτων και περιβαλλοντικού κόστους), ενώ παράλληλα ικανοποιούνται οι σύγχρονες απαιτήσεις για μεταφορές με ασφάλεια, αξιοπιστία και ταχύτητα. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η ΕΕ προωθεί την ιδέα των συνδυασμένων μεταφορών, κυρίως μέσω των Διευρωπαϊκών Δικτύων, ως μια σύγχρονη, πράσινη και ασφαλή προσέγγιση στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων. Η ΕΕ επίσης υιοθέτησε πρόσφατα αντίστοιχη στρατηγική (Οδικός Χάρτης 2050), με στόχο ένα ανταγωνιστικό σύστημα μεταφορών, στο οποίο θα επιτευχθεί μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 60%, μέχρι το 2050.

¹ Ο Δρ. Β. Ζεϊμπέκης (vzeimp@fme.aegean.gr) είναι Λέκτορας στο Τμήμα Μηχανικών Οικονομίας & Διοίκησης του Πανεπιστημίου Αιγαίου και μέλος Δ.Σ της Ελληνικής Εταιρίας Logistics.

² Η κ. Έλλη Παπακοσμά (elli.papakosma@gmail.com) είναι Συγκοινωνιολόγος MSc, Σύμβουλος στον Υπουργό Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

Στην κατεύθυνση αυτή, πολλές εταιρίες μεταφοράς εμπορευμάτων χρησιμοποιούν πλέον μεθόδους (κυρίως μέσω των συνδυασμένων μεταφορών), οι οποίες συμβάλλουν στη μείωση του κόστους μεταφοράς και επιπλέον είναι φιλικές προς το περιβάλλον. Η ενίσχυση των πράσινων συνδυασμένων μεταφορών μπορεί να οδηγήσει σε ένα σύστημα μεταφορών ασφαλές και φιλικό στο περιβάλλον. Ο εκσυγχρονισμός επίσης σε επίπεδο διαδικασιών, σε συνδυασμό με κατάλληλες πρωτοβουλίες μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική αύξηση του μεριδίου και της αποδοτικότητας των εναλλακτικών μέσων μεταφοράς.

2. Το ευρωπαϊκό έργο GIFT: Βασικός σκοπός & στόχοι

Βασικός στόχος του στρατηγικού έργου GIFT (Green Intermodal Freight Transport), το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα South East Europe (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) κατά 85% και από εθνικούς πόρους κατά 15%, μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, είναι η καταγραφή, ανάλυση και αξιολόγηση της κατάστασης στον τομέα των μεταφορών στην περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης και η προώθηση νέων πολιτικών και στρατηγικών στον τομέα των εμπορευματικών μεταφορών, έτσι ώστε να προωθηθούν οι πράσινες συνδυασμένες εμπορευματικές μεταφορές. Ο συντονιστής του έργου (Lead Partner) είναι το Ελληνικό Υπουργείο Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων.

Στο πλαίσιο του έργου GIFT έχουν επιλεγεί από το Πανευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών οι διάδρομοι IV, V και VII, οι οποίοι καλύπτουν σχεδόν το σύνολο της περιοχής της Ν.Α. Ευρώπης. Οι συγκεκριμένοι διάδρομοι επιλέχθηκαν με γνώμονα τα παρακάτω:

- Συνδέουν τα λιμάνια των χωρών της Ν.Α. Ευρώπης με την ενδοχώρα, τόσο με οδικά όσο και με σιδηροδρομικά μέσα.
- Μεγάλο ποσοστό των εμπορευματικών μεταφορών από/προς την Ευρώπη χρησιμοποιεί τους συγκεκριμένους διαδρόμους. Ειδικότερα, στους διαδρόμους αυτούς συμπεριλαμβάνονται σημαντικές περιοχές για τις εμπορευματικές μεταφορές, όπως τα Βαλκάνια, η Αδριατική, η Μαύρη Θάλασσα και ο Δούναβης.
- Έχουν τη δυνατότητα να γίνουν «πράσινοι διάδρομοι», λόγω της δυνατότητας ενσωμάτωσης σε αυτούς διαφορετικών μέσων μεταφοράς.

Στο πρόγραμμα συμμετέχουν συνολικά 27 εταίροι που καλύπτουν την περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης στο σύνολό της. Ειδικότερα, την κοινοπραξία συνθέτουν Δημόσιες/Τοπικές Αρχές, πάροχοι μεταφορικού έργου, Υπουργεία Μεταφορών, σύνδεσμοι μεταφορέων, ερευνητικά ιδρύματα, και επιμελητήρια, με κοινό στόχο τη δημιουργία πράσινων διαδρόμων συνδυασμένων εμπορευματικών μεταφορών και παράλληλα τη σύνδεση των λιμένων της Ν.Α. Ευρώπης με την ενδοχώρα.

Οι βασικοί στόχοι του έργου περιγράφονται συνοπτικά ως εξής:

1. Καταγραφή της παρούσας κατάστασης στο δίκτυο των εμπορευματικών μεταφορών του προγράμματος (υποδομή, διαδικασίες, νομοθεσία, τεχνολογία), όπως επίσης και του συνόλου των στρατηγικών που αφορούν τις πράσινες μεταφορές και τη μείωση της κυκλοφορικής συμφόρησης και του θορύβου.

2. Διαβουλεύσεις και δραστηριότητες επικοινωνιακού χαρακτήρα, με τη συμμετοχή τοπικών αρχών και παρόχων μεταφορικού έργου, με σκοπό την αξιολόγηση της παρούσας κατάστασης σε κάθε διάδρομο και την προώθηση μεθόδων και εργαλείων, έτσι ώστε να γίνουν «πράσινοι».
3. Ανάπτυξη προτάσεων για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στο δίκτυο των εμπορευματικών μεταφορών, με γνώμονα την ταχύτητα, την αξιοπιστία, την αποδοτικότητα και την προώθηση πολιτικών για την πράσινη ανάπτυξη.
4. Προτάσεις για τη βελτίωση της διαλειτουργικότητας και συμπληρωματικότητας των εμπορευματικών μεταφορών στους εν λόγω διαδρόμους, με σκοπό τη σύνδεση των λιμανιών της Ν.Α. Ευρώπης με την ενδοχώρα.
5. Προώθηση των «πράσινων διαδρόμων» του δικτύου του GIFT, με στόχο τη στροφή σε μέσο πιο φιλικό προς το περιβάλλον για τη μεταφορά εμπορευμάτων, έναντι των φορτηγών οχημάτων.
6. Σχεδιασμός μιας ηλεκτρονικής πλατφόρμας για την παρακολούθηση του αποτυπώματος άνθρακα των εν λόγω διαδρόμων, στην κατεύθυνση της μείωσης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στις μεταφορές.
7. Υπογραφή κοινών διεθνών συμφωνιών, πρακτικών και Μνημονίων Συνεργασίας.

3. Αναμενόμενα αποτελέσματα και οφέλη

Το GIFT φιλοδοξεί να συμβάλει σημαντικά στον καθορισμό και την εισαγωγή αποδοτικών πράσινων διαδρόμων για τη μεταφορά εμπορευμάτων στην περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης. Σε σχέση με τα προσδοκώμενα αποτελέσματα, αρχικά, μέσω του προγράμματος, θα καταγραφεί η παρούσα κατάσταση στο δίκτυο των εμπορευματικών μεταφορών, με αποτέλεσμα να γίνει ευρύτερα γνωστή. Έπειτα, θα πραγματοποιηθεί αξιολόγηση των διαδρόμων που έχουν επιλεγεί, σε σχέση με άλλους αντίστοιχους ευρωπαϊκούς διαδρόμους. Οι εταίροι του έργου, θα έχουν, επίσης, την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις και προτάσεις με εκπροσώπους των μεταφορών και με άτομα που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον τομέα της μεταφοράς εμπορευμάτων (π.χ. μεταφορείς, διαμεταφορείς). Αυτό θα θέσει και τις βάσεις για περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη για τους τρεις Πανευρωπαϊκούς διαδρόμους του προγράμματος.

Το αντικείμενο του προγράμματος προβλέπει ακόμα τη δημιουργία εργαλείων για τις πράσινες συνδυασμένες μεταφορές, με κυριότερα α) ένα ηλεκτρονικό εργαλείο (Πράσινο Παρατηρητήριο), με το οποίο θα πραγματοποιείται μέτρηση του αποτυπώματος άνθρακα στους τρεις διαδρόμους και β) εργαλεία για την αξιολόγηση των διαδρόμων, με βάση συγκριτικές μεθόδους. Τα παραπάνω θα χρησιμοποιηθούν κυρίως για να μετατραπούν οι διάδρομοι σε πράσινοι και θα συντελέσουν στην εξαγωγή πολύτιμων συμπερασμάτων για τις πράσινες εμπορευματικές μεταφορές.

Θα δημιουργηθούν επιπλέον μια σειρά από σχέδια συνεργασίας σε διεθνές επίπεδο, όπως επίσης και συμπράξεις μεταξύ τουλάχιστον της πολιτείας και ιδιωτικών φορέων στην περιοχή της Ν.Α. Ευρώπης. Στην κατεύθυνση αυτή είναι και ο πιο σημαντικός ίσως στόχος του προγράμματος, η υπογραφή κοινών διεθνών συμφωνιών για την πράσινη μεταφορά

εμπορευμάτων. Τελευταίο, αλλά εξίσου σημαντικό όφελος που προκύπτει από το έργο, είναι διάφορες δραστηριότητες επικοινωνιακού χαρακτήρα (ιστοσελίδα, συνέδρια, εκδόσεις στον τύπο και σε περιοδικά), για την παρουσίαση των αποτελεσμάτων του έργου.